

NALEZENÍ NEZVĚSTNÉHO CYKLU LUNETOVÝCH OBRAZŮ S VÝJEVY ZE ŽIVOTA SV. AUGUSTINA V KOSTELE SV. TOMÁŠE V PRAZE

HANA ČERNÁ

Informace o nalezení souboru lunetových obrazů s výjevy ze života sv. Augustina, díle malíře Jiřího Matěje Netla (1660–1747) z roku 1699. Cyklus 31 obrazů, který pochází původně z kláštera bosých augustiniánů ve Lnářích a je v dosavadní literatuře považován za neznámý, byl nově identifikován v ambitu a na empoře klášterního kostela sv. Tomáše v Praze na Malé Straně. Práce dále předkládá základní ikonografickou analýzu souboru a zasazuje jej do kontextu lunetových obrazových cyklů s legendou sv. Augustina z přelomu 17./18. století.

THE DISCOVERY OF THE MISSING CYCLE OF LUNETTE PAINTINGS WITH SCENES FROM THE LIFE OF ST. AUGUSTINE IN CHURCH OF ST. THOMAS IN PRAGUE

Information on the discovery of a set of lunette paintings with scenes from the life of St. Augustine, the work of painter Jiří Matěj Nettl (1660–1747) from 1699. The cycle of 31 paintings, which originally came from the monastery of the Discalced Augustinians in Lnáře and is considered missing in existing literature, was recently identified in the cloister and the monastery church of St. Thomas in Prague's Malá Strana. The work also presents a basic iconographic analysis of the set and places it into the context of painting cycles with the legend of St. Augustine from the turn of the 17th/18th century.

Klíčová slova — baroko – Jiří Matěj Nettl – lunetový cyklus – Lnáře – Schelte Bolswert – Iconographia magni patris Aurelii Augustini

Key words — baroque – Jiří Matěj Nettl – lunette cycle – Schlüsselburg – Schelte Bolswert – Iconographia magni patris Aurelii Augustini

V roce 2013 byl v průběhu zpracovávání soupisu mobiliáře kostela sv. Tomáše nově nalezen lunetový cyklus s výjevy ze života sv. Augustina.¹ U souboru 31 obrazů, z nichž 29 kusů je v současnosti umístěno na empoře a v ambitu kláštera augustiniánů poustevníků (obutých) v Praze na Malé Straně, bylo nově zjištěno, že pochází původně z kláštera bosých augustiniánů ve Lnářích. Po zrušení lnářského konventu v roce 1950 byly malby deponovány na faře v Českém Brodě.² V 90. letech 20. století byly převezeny do kláštera augustiniánů poustevníků v Praze na Malé Straně.³

Základním dílem, které uvádí údaje o lunetovém cyklu, je monografie o lnářské osadě Aloise MAJERA (1923, 56–58). Majer se věnoval detailně výčtu všech obrazů, jejich námětům a donátorům. Na základě jeho údajů bylo možné výjevy spolehlivě identifikovat. V recentní literatuře byl soubor uveden v knize Milana M. BUBNA (2007, 133) s odkazem na donátory jednotlivých obrazů, zmínila se o něm ve své diplomové práci Anna ROZLIVKOVÁ (2009, 4) a v monografii o obrazových cyklech v jižních Čechách se mu věnovala Ludmila OURODOVÁ HRONKOVÁ (2011, 163). V obou posledně zmíněných pracích je však soubor považován za neznámý (ROZLIVKOVÁ 2009, 4; OURODOVÁ HRONKOVÁ 2011, 163).

Vznik cyklu souvisí s dostavbou kláštera bosých augustiniánů ve Lnářích. Konventní budovy dal vystavět na své náklady Tomáš Zacheus hrabě Černín z Chudenic. Byly dokončeny k roku 1693.⁴ Soubor dal zhotovit 6. převor konventu P. Vitalis od sv. Kiliana v roce 1699.⁵ Údaj o datování potvrzuje i vročení čtených pláten k roku 1699. Cyklus 27 obrazů byl původně situován v přízemí ambitu lnářského kláštera.⁶ Pro ambit v patře zhotovil malíř Jiří Matěj Nettl 24 obrazů z cyklu Umučení Páně.⁷ Soubor vyjevuje legendu o sv. Augustinovi od počátku jeho zázračného obrácení v zahradě až po jeho vybrané zážitky po smrti. Čtyři doplňující malby, znázorňující Pokušení Krista na poušti, sv. Jana Křtitele, sv. Jeronýma a sv. Pavla

1 Soupis mobiliáře v kostele sv. Tomáše probíhá od roku 2013 v rámci plnění agendy Integrovaného systému ochrany movitého kulturního dědictví (ISO) v Praze.

2 SKRIVÁNEK 2009, 3. K tématu dějin kláštera ve 20. století viz František Skřivánek <http://www.pllnare.cz/historie_klastera.htm> (staženo 28. 1. 2014).

3 Ústní sdělení P. Juana Provecho, OSA (2014).

4 K tomu viz MAJER (1923, 36, 54); VLČEK/SOMMER/FOLTÝN (1997, 351); BUBEN (2007, 133). ŠMILAUEROVÁ (2011, 55, 78) zároveň cituje pramennou zprávu o tomto údaji.

5 SKRIVÁNEK (2009, 3) uvádí vznik pláten v letech 1696–1699, MAJER (1923, 56) cituje rok 1699.

6 Tuto skutečnost dosvědčuje MAJER (1923, 56), který uvádí plátina „na dolejších chodbách klášterních“.

7 K tomu *sine* (1943, 327); MELICHAROVÁ PANOCHOVÁ (2006, 539); MAJER (1923, 62–63).

a Antonína, byly situovány původně v refektáři Inářského konventu (SKŘIVÁNEK 2009, 5). Plátna byla zhotovena za celkovou částku 269 zl. rýn. 38 kr. (MAJER 1923, 58) malířem J. M. Nettlem (1660–1747). Dílo není signováno.⁸

U Inářského obrazového souboru je zřetelná formální vazba na grafickou předlohu rytce z Antverp Schelte Bolswerta (1586–1659). Ten zhotovil grafický cyklus s legendou ze života sv. Augustina s názvem *Iconographia magni patris Aurelii Augustini*, jenž vyšel v Paříži v roce 1624. Bolswertův soubor grafických listů obsahuje celkem 26 výjevů od zázračného obrácení světce v zahradě v Miláně až po výjev Řády, které žijí podle řehole sv. Augustina.⁹ Je charakterizován bravurní kresbou, propracovaným pozadím s architekturou, detailně pojatými interiéry, hlubokými průhledy do krajiny. Schelte Bolswert byl podle J. a P. Courcelleových jedním z nejlepších rytců antverpské školy počátku 17. století (COURCELLE/ COURCELLE 1972, 45).¹⁰

Bolswertovy grafické listy se staly zároveň předlohou mladšímu tématicky obdobnému cyklu z augustiniánského kláštera při kostele sv. Jiljí v Třeboni (ROZLIVKOVÁ 2009; OURODOVÁ HRONKOVÁ 2011, 157–203). Lunety z kláštera v Třeboni byly zhotoveny před rokem 1708.¹¹ Autorství sedmadvacetidílného cyklu bývá v odborné literatuře připisáno Petru Keckovi nebo malíři Johannu Sigmundu Müllerovi z Augsburgu.¹²

Popis obrazů a jejich základní srovnání s grafickou předlohou a treboňským cyklem

Ze souboru obrazů je v současnosti sedm pláten prezentováno v ambitu kláštera u sv. Tomáše (obraz s námětem sv. Jeronýma je umístěn v klášterní budově na západní straně ambitu, šest pláten visí v severním křídle ambitu). Zbýlých dvaadvacet kusů je uloženo na empoře kostela. Dva obrazy cyklu nebyly v současnosti v kostele sv. Tomáše dohledány, zůstávají tudíž stále nezvěstné. Každý výjev je opatřen nápisy a v případě šlechtického původu donátora jsou nápisy doplněny příslušným erbem či aliančním znakem dárců.

První obraz *Zázračné obrácení Augustina v zahradě*¹³ zpodobuje v prvním plánu sv. Augustina, usazeného pod stromem, ve druhém plánu pak světce, rozmlouvajícího se svým žákem Alipiem. V oblacích je situován nápis: „Tolle lege – tolle lege! (vezmi a čti)“, na pozadí zeď s fontánou a se schodištěm. Po pravé straně výjevu je erb donátora a minuskulní nápis: „Illmus ac Excel / lentissim Dnus Dnus / Thomas Zachae Czernin S: R: J: / Comes de Chudenic / titu / S. C. Rq. Mtis Intimus Consiliari / nec non Aulico – Böemicae Cancel / lariae Vice Cancellari Funda / tor noster munificentissimus / F: F: 1699“.¹⁴ Tomáš Zacheus hrabě Černín z Chudenic († 1700), syn Humprechta Jana hr. Černína z Chudenic, zakladatel kláštera, povolal bosé augustiniány do Lnářů již v roce 1684 (MAJER 1923, 36; VLČEK/SOMMER/FOLTÝN 1997, 350; BUBEN 2007, 131–132; ŠMILAUEROVÁ 2011, 30–33).¹⁵ Lnářský obraz cituje scénu setkání světce s žákem Alipiem z grafického listu Schelte Bolswerta. Přesunul ji však zrcadlově do levé části plochy obrazu. Nettel rovněž oprostil obrazovou plochu od detailů architektury v pozadí i andílků na oblacích. Co se týče figury sv. Augustina, treboňský výjev je grafickému listu bližší nežli lnářský, a to jak kompozičně v pojetí figury pod košatým stromem, tak i v gestikulaci sv. Augustina.

Druhý výjev *Křest Augustinův*¹⁶ (obr. 1) je zobrazen v interiéru chrámu. Před kamennou křtitelnicí klečí sv. Augustin, jehož křtí sv. Ambrož. Po stranách stojí dva ministranti držící hořící svíce, na pozadí je průhled do krajiny. Po levé straně obrazu je situován erb donátorky s minuskulním

8 Vzhledem k provedené rentoaláži u většiny pláten však nebylo možné prověřit původní zadní strany obrazových pláten, zda by se na nich nevyskytovala signatura malíře.

9 ROBELS (1996, 282). Grafickému cyklu Schelte Bolswerta se věnovala ve svém souborném přehledu o historickém vývoji lunetového cyklu s legendou sv. Augustina v období 16.–17. století dvojice autorů Pierre a Jeanne Courcelleovi (COURCELLE/COURCELLE 1972, 45–61). Cenný je zároveň odkaz s kompletním Bolswertovým cyklem na stránkách: <<http://digital.library.villanova.edu/Item/vudl:74559>>.

10 Na počátku 17. století vyšlo z antverpské školy tiskem více grafických cyklů, jako např. ze života sv. Ignáce z Loyoly (Peter Paul Rubens 1609), sv. Norberta (1605), a dal. K tomu viz Courcelleovi (COURCELLE/COURCELLE 1972, 45–46).

11 ROZLIVKOVÁ (2009, 5) cituje pramennou zprávu o zavěšení obrazů do ambitu k roku 1708.

12 K autorství ROZLIVKOVÁ (2009, 4–7) a naposledy souhrnně OURODOVÁ HRONKOVÁ (2011, 167–174).

13 Názvy jednotlivých výjevů jsou převzaty z publikace Aloise Majera. Rozměry: v. 130 cm, š. 275 cm, š. rámu 11,5 cm.

14 V článku jsou u všech dochovaných výjevů cyklu provedeny přepisy latinských nápisů na obrazech. Literatura nápisů detailně necituje.

15 MAJER (1923, 56) uvádí za donátora prvního obrazu cyklu Zuzanu Terezii Renatu hraběnkou Černínovou, podle dochovaného nápisu však obraz nechal zhotovit Tomáš Zacheus hrabě Černín z Chudenic. Vzhledem k tomu, že u druhého obrazu cyklu je uveden T. Zacheus hrabě Černín a podle nápisu obraz nechala zhotovit jeho manželka Zuzana Terezie Renata hraběnka Černínová, došlo v případě Mayerova popisu pouze k prohození obou donátorů.

16 Obraz je zavěšen v severním rameni ambitu kláštera. Pro nedostupnost neměřen. Shodně visí v severní části křížové chodby i obrazy č. 2, 3, 7, 8, 11 a 21, které nebyly změřeny.

Obr. 1. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Křest sv. Augustina, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 2. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Křest sv. Augustina, detail nápisu, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

nápisem a s letopočtem 1699: „Illustrissima et Ecxcellm / Dna Dna Susanna Ther / esia Renata S: R: J: Comit / Czerniniana nata Comitiss / Borzita de Martinic Fun / datrix faventissima / A 1699“ (obr. 2). Ústřední kompozice klečícího světce s postavou sv. Ambrože a ministrantů na Inářském obraze odpovídá konceptu Bolswertovy rytiny (obr. 3) a je věrnější nápodobou grafického listu nežli treboňský výjev, u něhož figury ministrantů se svícemi jsou situovány zcela do pozadí, není znázorněn motiv křtitelnice ani ministranta s knihou. Obraz nechala zhotovit Zuzana Terezie Renata Černínová, rozená hraběnka Martinicová († 1717), manželka Tomáše Zachea hraběte Černína z Chudenic.

Obr. 3. Schelte Bolswert, Křest sv. Augustina, 1624 (repro dle COURCELLE/COURCELLE 1972).

Třetí výjev Augustin oblékán rouchem řeholním od sv. Simpliciana (obr. 4) je zobrazen v interiéru chrámu. Sv. Simplician podává mnišský hábit klečícímu sv. Augustinovi. Na pozadí jsou zobrazeny přihlížející postavy, po pravé straně zřejmě klečí sv. Monika, matka sv. Augustina. Minuskulní nápis: „Illustrissima Herula / Maria Gabriela Czer / niniana de Chude / nitz F. F. 1699“

Obr. 4. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettel, Augustin oblékán rouchem řeholním od sv. Simpliciana, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 5. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettel, Augustin oblékán rouchem řeholním od sv. Simpliciana, detail nápisu, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

(obr. 5) nalezneme na boční straně oltářní menzy. Výjev se omezuje čistě na figurální kompozici s živou gestikulací zobrazených osob. Grafický list Bolswertův je zcela odlišný, třeboňský cyklus tento výjev vynechává.

Čtvrtá scéna *Augustin napomenut od anděla na břehu mořském pro hloubání o Nejsvětější Trojici*¹⁷ (obr. 6) je zasazena do potměšlé krajiny na břehu moře. Ve středu kompozice je zobrazena stojící postava sv. Augustina s knihou, před ním klečící anděl, který mušlí přelévá moře. Nad nimi je na nebi znázorněna Nejsvětější Trojice v oválné mandorle. Minuskulní nápis zní: „Illustrissima Herula Ma / ria Josepha Czernini / ana de Chudenic. F. F. / A 1699“ (obr. 7). Obraz navazuje zčásti na grafickou předlohu, která je dochována v kombinaci s výjevem setkání sv. Augustina s mnichy z kláštera Monte Pisano. Malíř však uzpůsobil námět jako samostatný výjev pro celou obrazovou plochu shodně jako na třeboňském obraze. Oba cykly jsou porovnatelné v pojetí figury sv. Augustina s rozevřenou knihou, a především v gestu jeho druhé ruky směrem k andělkovi na mořském břehu. Dílo objednala Marie Josefa Černínová († 1726), dcera Tomáše Zachea hraběte Černína z Chudenic.

Obr. 6. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettel, Augustin napomenut od anděla na břehu mořském pro hloubání o Nejsvětější Trojici, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 7. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettel, Augustin napomenut od anděla na břehu mořském pro hloubání o Nejsvětější Trojici, detail nápisu, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

V pátém výjevu *Sv. Augustin modlitbami svými uzdravuje Innocentia*¹⁸ (obr. 8) světec přistupuje k lůžku s nemocným Innocentiem a žehná mu. Při lůžku je zobrazena postava chirurga, jenž má na blízkém stolku položen rozvinutý svitek papíru a skalpel. Na pozadí jsou přihlížející postavy. V pravé části obrazu je erb donátorky s minuskulním nápisem: „Illustrissima Herula Maria / Aloysia Czerniniana de / Chudenic: f. curavit / A 1699“ (obr. 9). V porovnání s grafickou předlohou Nettel přebírá jen základní rozvrh scény, pojetí přihlížejících postav je odlišné. Lnářský obraz je dynamičtější v gestikulaci sv. Augustina i chirurga, jenž je již připraven k amputaci nohy. Třeboňský cyklus tento výjev neobsahuje. Obraz dala namalovat Marie Aloisie Černínová († 1716), dcera Tomáše Zachea hraběte Černína z Chudenic.

¹⁷ Rozměry: v. 140,5 cm, š. 307 cm, š. rámu: 11 cm.

¹⁸ Rozměry: v. 144 cm, š. 308,5 cm, š. rámu: 12 cm.

◀ **Obr. 8.** Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin modlitbami svými uzdravuje Innocentia, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 9. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin modlitbami svými uzdravuje Innocentia, detail nápisu, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

V levé části šestého zobrazení *Sv. Augustin myje nohy Kristu, jenž ho jako poutník navštívil*¹⁹ je zpodobněn sv. Augustin, před ním je andílek, přelévající mušlí moře. V pravé polovině výjevu je zobrazen klečící sv. Augustin, myjící nohy Kristu v podobě poutníka. Po pravé straně je kartuše s minuskulním nápisem: „Perillustris ac Generosus / Dominus Georgius Ad / Janovsky Eques / de Janovitz“. Obraz v sobě kombinuje čtvrtý a sedmý výjev grafické předlohy. Čtvrtý Bolswertův list obsahuje téma setkání světce na břehu moře s andílkem. Malíř postupoval poměrně přesně podle předlohy. Sedmý výjev Bolswertovy grafiky se scénou mytí nohou Kristu má však v porovnání s Nettlovou malbou propracovanější pojetí interiéru. Třeboňský obraz je citací Bolswertovy grafiky v základní kompozici (OURODOVÁ HRONKOVÁ 2011, 188). Na Inářském cyklu se však světec soustředí spíše na okamžik umývání nohou. Oproti tomu na třeboňském výjevu sv. Augustin upřeně hledí na poutníka, v němž rozpoznává Krista (OURODOVÁ HRONKOVÁ 2011, 188).

◀ **Obr. 10.** Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Augustin proti své vůli vysvěcen na kněžství, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 11. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Augustin proti své vůli vysvěcen na kněžství, detail nápisu 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Sedmý výjev *Augustin proti své vůli vysvěcen na kněžství* (obr. 10) se odehrává v interiéru. Po levé straně stojí biskup Valerius. V popředí je zády zobrazen andílek, podávající mitru sv. Augustinovi. Na pozadí přihlíží několik postav. Vlevo dole je umístěn nápis s aliančním znakem donátorů: „Perillustris Generosus Dom / Franciscus Georgius / Eques de Janovicz et / Perill Dom Barbara Janov / skiana nata Herula Wra / tislaviana de Mitrovicz / Conjuges F: F: 1699“ (obr. 11). Grafický list s mnohafigurovou kompozicí uvnitř chrámu se zcela odlišuje od Nettlova pojetí redukováného výjevu. Třeboňská scéna taktéž není inspirována grafickým listem, na rozdíl od Inářského je však sv. Augustin zobrazen klečící přímo před biskupem Valeriem, jenž ho odívá do kasule.

Osmý výjev *Sv. Augustin odevzdává bratřím řeholi* (obr. 12) se odehrává v interiéru s průhledem do krajiny. Sv. Augustin stojí u stolu s knihami a lebkou. Svírá knihu a zároveň ukazuje na text v rozevřené knize, kterou drží řeholníci. Nápis s erbem vyjevuje: „Perillustris ac Generosus

19 Rozměry: v. 144 cm, š. 308,5 cm, š. rámu: 12 cm.

Obr. 12. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin odevzdává bratřím řeholi, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 13. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin odevzdává bratřím řeholi, detail nápisu 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Dom / Carolus Janovsky Eques / de Janovicz / F: F:“ (obr. 13). V základní kompozici je výjev patrně inspirován grafickým listem, Bolswert se však soustředí více na detaily interiéru místnosti, na grafice je zároveň tento výjev kombinován se scénou sv. Augustina při výstavbě kláštera. Třeboňský cyklus tuto scénu nezobrazuje.

Po pravé straně devátého obrazu *Disputace sv. Augustina s manichejcem Fortunatem*²⁰ je zpodobněn frontálně Fortunatus s pravou rukou pozdvíženou. K němu se zprava natáčí sv. Augustin, po levé straně kompozice jsou zobrazeni sedící řeholníci. Alianční znak donátorů s minuskulním nápisem obsahuje: „Perillus Gen Dom Fran / cis Carolus Lipowsky Eques / de Lipowicz / Perill Dna Ludmilla Eva Lipowski / ana Nata Herula Janowskiana / F: F:“. Lnářský výjev je ve shodě s třeboňským cyklem, na rozdíl od grafického listu s rozsáhlým, do hloubky orientovaným interiérem, pojednán plošněji. Je však oproti třeboňskému zobrazení umírněnější v gestikulaci jednotlivých postav.

Obr. 14. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin vysvěcen na biskupa, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 15. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin vysvěcen na biskupa, detail nápisu, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Desátý výjev *Sv. Augustin vysvěcen na biskupa*²¹ (obr. 14) se odehrává v interiéru. Sv. Augustin je zobrazen sedící s rukama sepjatými a hlavou skloněnou. Nad ním stojí biskupové, jeden z nich mu klade na hlavu mitru a podává mu berlu. V pravém dolním rohu nápis s erbem donátorky: „Perill Herula Catharina Helena / Elisabetha Janowskiana de Janovicz / F: F: A 1699“ (obr. 15). Scéna je v základním kompozičním rozvrhu velmi blízká Bolswertově rytině (obr. 16). Nettl však redukuje přihlížející postavy pouze na figury biskupů a ministrantů. Třeboňská scéna je pojata odlišně na pozadí hlavního výjevu audience sv. Augustina u císaře Honoria.

Na jedenáctém obraze *Sv. Augustin poroučí se do rány boku Kristova a do prsou Panny Marie* (obr. 17) je zobrazen sv. Augustin v pokleku, na oblacích Kristus v červeném rouchu, držící kříž a za ním Panna Maria v šedobílém rouchu. Výjev doplňují andělíci okřídlené hlavičky a andílek

²⁰ Rozměry: v. 139 cm, š. 297 cm, š. rámu 11 cm.

²¹ Rozměry: v. 144 cm, š. 308,5 cm, š. rámu: 12 cm.

Obr. 16. Schelte Bolswert, Sv. Augustin vysvěcen na biskupa, 1624 (repro in: COURCELLE/COURCELLE 1972).

v levé části kompozice. Vpravo je dedikační nápis donátora: „Perill: ac Generosus Dn Josephus / Caspar Frideric Auderczky Eques / de Audercz F: F:“ (obr. 18). Tato scéna nemá vazbu na grafickou předlohu a není zahrnuta ani do treboňského cyklu.

◀ **Obr. 17.** Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin poroučí se do rány boku Kristova a do prsou Panny Marie, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 18. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin poroučí se do rány boku Kristova a do prsou Panny Marie, detail nápisu, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Dvanáctý obraz *Sv. Augustin obětuje srdce své skrze anděla Panně Marii*²² je zasazen v interiéru. Sv. Augustin je zobrazen klečící s hořícím srdcem. Anděl, za nímž je znázorněna Panna Maria s Ježíškem, k němu vztahuje ruce. Výjev doplňuje průhled do krajiny s nízkým horizontem. Kartuše s minuskulním nápisem: „Perill: ac Gen: Dn: Albertz / Carolus Prichowsky / Eques de Prichowitz / F: F:“ je situována v pravé části obrazové plochy. Tato kompozice by mohla v základním rozvrhu vycházet z šestnáctého výjevu grafického listu s námětem sv. Augustina, zraněného láskou pro Krista. Bolswertův výjev zdopodobuje Pannu Marii s Ježíškem v náručí,

22 Rozměry: v. 144 cm, š. 308,5 cm, š. rámu: 12 cm.

který probodává šípem srdce sv. Augustina. Lnářská scéna však cituje výjev zrcadlově obráceně a zčásti pozměněným způsobem. Sv. Augustin podává své hořící srdce andělovi, za nímž se natahuje Ježíšek z náruče Panny Marie ke světcí. Třeboňský cyklus zpodobuje výjev Sv. Augustin zraněn láskou ke Kristu, kde se klečící světec s hořícím srdcem naklání k Panně Marii na oblacích, při níž je situován kříž s ukřižovaným Kristem.

Třináctý výjev *Sv. Augustin přemítá o tajemství Nejsvětější Trojice*²³ (obr. 19) se odehrává v interiéru. Sv. Augustin má před sebou pult s knihou, za ním je situována skříň s knihami, svítky a lebkou. Před ním se zjevila v mandorle Nejsvětější Trojice. Po pravé straně je kartuše s erbem donátora a nápisem: „Perillustris ac Generosus / Dominus Joannes / Gasparus de Seghing / Sacrae Caes Regiaeq. / Majestatis per Regnum / Boemiae Supremus / Aulici Officii Postae / Praefectus A. 1699“ (obr. 20). Zobrazení volně navazuje na grafickou předlohu a je porovnatelné s třeboňskou tématicky obdobnou scénou. Oproti grafickému listu je na lnářském obraze světec usazen za stolem a Nejsvětější Trojice se před ním zjevuje po pravé straně. Grafická předloha je oproti tomu zrcadlově obrácená, světec je navíc zpodobněn v interiéru, na rozdíl od lnářského obrazu s průhledem na mořskou hladinu. Třeboňský obraz zpodobuje světce při stole s bohatou skládanou drapérií s průhledem do krajinné scenerie. Otáčí se vzhůru, kde se mu na nebi zjevuje Nejsvětější Trojice. Každý jednotlivý výjev je podán samostatným způsobem.

Obr. 19. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettel, Sv. Augustin přemítá o tajemství Nejsvětější Trojice, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 20. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettel, Sv. Augustin přemítá o tajemství Nejsvětější Trojice, detail nápisu 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Na čtrnáctém obraze *Sv. Augustin skládáním rukou uzdravuje nemocného*²⁴ (obr. 21) přinesli dva muži před sv. Augustina nosítka, na nichž je usazen nemocný stařec. Sv. Augustin se k němu sklání a vkládá na něj ruce. Výjevu přihlíží další osoby. Po levé straně erb donátora a pod ním minuskulní nápis „Illm Domin Dn / Francisc Adam L: B: / Putzhard de Wodierad. / F. F.“ (obr. 22). Výjev lnářského cyklu s grafickým listem se odlišují. Jsou zrcadlově obrácené, na lnářské scéně je navíc sv. Augustin zobrazen v mladém věku, na rozdíl od Bolswertovy rytiny, na níž je zpodobněn světec v závěru svého života. Obdobně jako na rytině i na třeboňském výjevu je sv. Augustin znázorněn na smrtelném lůžku, z něhož žehná a uzdravuje nemocného.

Na potměnělém pozadí patnáctého zobrazení *Smrt sv. Augustina*²⁵ je lůžko s ležící postavou sv. Augustina. Při světcí stojí anděl, který ukazuje vzhůru. Po levé straně výjevu je zástup mnichů plačících nad smrtí světce. Nad nápisem: „Illustrissim Dn Dnus / Joannes Antonius Kořen / Sky LB Terešowa / Domin in Nerestez / Illustrissima Dna Fran / cisca Antonia Kořen / Skiana de Terešowa / Nata Herula Hrobci / czkiana f: f: A 1699“ je umístěn alianční znak donátorů. Bolswertův výjev je umírněnější ve výrazech zobrazených postav, je zrcadlově obrácený. Třeboňský výjev je odlišně komponovaný, světec je navíc zobrazen s biskupskými insigniemi.

Šestnáctý obraz *Pohřeb sv. Augustina*²⁶ zpodobuje průvod, nesoucí tělo sv. Augustina ke kostelu, kde se bude odehrávat zádušní mše svatá. Po pravé straně je umístěn erb donátora, pod ním minuskulní text: „Illustrissim Domin Domin / Joannes Liber Baro de Spork / Sa. C. R. Maiestatis Vice / Colonelus / F: F:“. Lnářský výjev vychází z Bolswertovy rytiny v pojetí průvodu. Třeboňský

²³ Rozměry: v. 134,5 cm, š. 312 cm, š. rámu 11 cm.

²⁴ Rozměry: v. 122 cm, š. 270 cm, š. rámu 11,5 cm.

²⁵ Rozměry: v. 119 cm, š. 307 cm, š. rámu 11,5 cm.

²⁶ Rozměry: v. 130 cm, š. 298 cm, š. rámu 11,5 cm.

◀ Obr. 21. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin skládáním rukou uzdravuje nemocného, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 22. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin skládáním rukou uzdravuje nemocného, detail nápisu 1699 (foto P. Havlík, 2014).

výjev je zrcadlově obrácený s odlišnou stavbou kostela, interpretovanou jako kostel sv. Jiljí v Třeboni (Ourodová Hronková 2011, 191). Lnářský výjev je bližší grafické předloze.

Sedmnáctý výjev *Na přímělu sv. Augustina 40 poutníků záalpských nabývá zdraví*²⁷ (obr. 23) se odehrává v interiéru, po straně je průhled do krajiny s pobřežím moře, napravo je oltář s oválným obrazem snad se zobrazením sv. Augustina. Kompozici zabírají postavy s berlemi, které odcházejí uzdraveny. V levém spodním rohu erb donátora a nápis: „Perill ac Generos / Dn Henric Gunther / Chlumciānsky / de Przesta / vl (ky) et Chlumciān Dnus / in Dusnik et Obezow / M. Consiliari nec non mayor Judicij Provinc / Assessor ac District Podbra / densis in Reg Boem Capi / tanaus / Fieri Fecit“ (obr. 24). Výjev v pozměněné podobě odpovídá grafickému listu a třeboňskému cyklu s námětem Osvěžení poutníků po cestě za ostatky sv. Augustina. Je však koncipován kompozičně odlišně. Grafický list zobrazuje široké schodiště završené oltářem, pod nímž jsou situovány ostatky sv. Augustina. Poutníci jsou zpodobněni klečící před schodištěm. Na třeboňském výjevu je pod vyvýšenými ostatky světce situována ve středu kompozice fontána, z níž pijí věřící poutníci.

Obr. 23. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Na přímělu sv. Augustina 40 poutníků záalpských nabývá zdraví, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 24. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Na přímělu sv. Augustina 40 poutníků záalpských nabývá zdraví, detail nápisu 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obraz *Sláva sv. Augustina*, osmnáctý v pořadí, v současnosti nedohledán.

Devatenáctý obraz zpodobuje scénu *Na přímělu Augustinovu zapuzeny škodlivé kobylky*.²⁸ Na břehu moře jsou zobrazeny postavy přihlížející zázraku sv. Augustina. Světec je zpodobněn jako biskup s andělem na oblaku, jak zahání kobylky do moře. Nebe je oblačné, na pozadí jsou ostrovy. Nápis minuskulní: „Illustrissima Dna Dna Maria Ludmilla / Pac Rom: Imp: Comitissa de Waldstein nata / Herula Liebsteinskiana Comitissa de Kolowrat / F: F: 1699“. Oproti grafickému listu je scéna lnářského obrazu zjednodušena, přihlížející figury jsou eliminovány na několik postav po levé straně výjevu, shodně nebylo citováno ani město ve druhém plánu, doplňující

²⁷ Rozměry: v. 131 cm, š. 314 cm, š. rámu 11,5 cm.

²⁸ Rozměry: v. 132 cm, š. 275 cm.

Bolswertovu kompozici. Třeboňský výjev se shoduje v postavě světce na oblacích. Figury vesničanů v popředí a krajinná scenérie pole ve druhém plánu jsou odlišné.

Obraz *Na přimluvu sv. Augustina přestává mor*, dvacátý v pořadí, v současnosti nedohledán. Jedenadvacátý výjev *Sv. Augustin daruje svému ctiteli zbytek svého pravého palce* (obr. 25) zpodobuje světce, zjevujícího se klečícímu muži a předávajícího mu svůj zbytek. Nad oběma postavami se vznášá anděl s mitrou. Na pozadí je umístěn druhý výjev se zobrazením poutníka, který přebírá falešnou relikvii palce sv. Augustina. Vpravo dole je minuskulní nápis s erbem donátora: „Illmu Dn Dn Jo: / annes Wenceslaus S: R: J: / Comes de Gallass in Arce / Campi et Freichurn Dux / Likere Dn Reichenberg / f: f: A 1699“ (obr. 26). Bolswertova rytina tento výjev neobsahuje. Třeboňský výjev se odlišuje v pojetí předání ostatku svému ctiteli ve spánku, zatímco na Inářském obraze muž při jeho převzetí klečí.

Obr. 25. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin daruje svému ctiteli zbytek svého pravého palce, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 26. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin daruje svému ctiteli zbytek svého pravého palce, detail nápisu 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Dvaadvacátý obraz *Sv. Augustin se zjevuje papeži a vybízí ho k chudobě*²⁹ (obr. 27) je zasazen v interiéru. Papeži s biskupskými insigniemi při stole se zjevuje postava sv. Augustina. Po levé straně je alianční znak a nápis: „Illustrissima Dna Dna Beatrice/ Pac: Rom: Imp: Comitissa Archin / tiana nata Herula Comitissa de / Schlik f: f:“ (obr. 28). Tento výjev není obsažen ani na grafickém listu ani na třeboňském obrazovém cyklu.

Obr. 27. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin se zjevuje papeži a vybízí ho k chudobě, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 28. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Sv. Augustin se zjevuje papeži a vybízí ho k chudobě, detail nápisu 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Po levé straně třídvacátého výjevu *Anděl odevzdává neporušené srdce sv. Augustina v kříšťalové skříňce Sigibertu, biskupu Lyonskému*³⁰ je zobrazena postava biskupa Sigiberta, pohrouženého v modlitbu. K němu se sklání anděl, který mu předává skleněnou schránku se srdcem sv. Augustina. V levém spodním rohu je minuskulní nápis: „Illustrissimus Dns Dominus /

²⁹ Rozměry: v. 131 cm, š. 303 cm.

³⁰ Rozměry: v. 150 cm, š. 326 cm.

◀ **Obr. 29.** Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Srdce sv. Augustina zázračnou mocí brání kacířům vstoupiti do chrámu, kdež bylo uloženo, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 30. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Srdce sv. Augustina zázračnou mocí brání kacířům vstoupiti do chrámu, kdež bylo uloženo, detail nápisu 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Hieronymus S: R: J:/ Comes de Colorado S: Caes:/ Reg: Majestatis Camerarius / F: F:“. Tento výjev není obsažen ani na grafickém listu ani na třeboňském cyklu.

Zobrazení dvacátéčtvrté s námětem *Srdce sv. Augustina zázračnou mocí brání kacířům vstoupiti do chrámu, kdež bylo uloženo*,³¹ (obr. 29) je zasazeno v interiéru chrámu. Po pravé straně je umístěn oltář se srdcem sv. Augustina ve schráně. Kolem oltáře je skupina řeholníků. Na schodech chrámu v levé části výjevu jsou zpodobněni kacíři, jeden v silném záklonu, držící se za hlavu, s rozevlátým pláštěm a s nakročenou levou nohou. Druhý leze po čtyřech ven z chrámu. Po pravé straně kartuše s minuskulním špatně čitelným nápisem: „Illum D Dn / Joannes Ludovic Frideric ... / ... Joseph ... / ... Comes ... / Herbenstein Baro in / ... Honorarius / Camerarius et ... / In ... witz / F: F:“ (obr. 30). Tento výjev není obsažen ani na grafickém listu ani na třeboňském obrazovém cyklu.

◀ **Obr. 31.** Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Vítězství na přímělu sv. Augustina, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 32. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Vítězství na přímělu sv. Augustina, 1699, detail nápisu (foto P. Havlík, 2014).

V popředí dvacátéhopátého výjevu *Vítězství na přímělu sv. Augustina*³² (obr. 31) je zobrazena bitevní vřava. Po levé straně je situována figura klečícího vévody Františka Gonzagy z Mantovy, který vzhlíží k nebi, na němž je sv. Augustin. Po levé straně je umístěna kartuše s erbem donátora a nápisem: „Illustrissim Dns Dns / Theobald Martin Proc / Sac: Rom: Impéry / Comes Czernin de / Chudenitz: ff:“ (obr. 32).³³ Na lnářském výjevu je citována postava vévody Františka Gonzagy. Na třeboňské scéně je zobrazeno bitevní pole s Turky. Lnářský cyklus se tak přiblížil původnímu námětu Bolswertova cyklu (obr. 33) a nereflektoval aktuálnější téma pro toto období v Čechách.³⁴

31 Rozměry: v. 145 cm, š. 300 cm, š. rámu 11,5 cm.

32 Rozměry: v. 138 cm, š. 303 cm, š. rámu 10,5 cm.

33 Alois MAJER (1923, 58) však uvádí donátora Tadeáše hraběte Černína z Chudenic.

34 K tomu viz OURODOVÁ HRONKOVÁ (2011, 199).

Obr. 33. Schelte Bolswert, Vítězství na přimluvu sv. Augustina, 1624 (repro in: COURCELLE/COURCELLE 1972).

Po pravé straně šestadvacátého výjevu *Sv. Augustin u vytržení nad tajemstvím Nejsvětější Trojice*³⁵ je zobrazen sedící sv. Augustin, na jehož stole je kniha s lebkou. Zleva se k němu naklání plačící žena. Vpravo dole minuskulní nápis s erbem: „Illustrissimus Dominus / Dominus Josephus Antonius / Rudolphus Ignatius S. R. J. / Comes Czernin de Chudenitz / F: F: 1699“. Výjev vychází z rytiny Schelte Bolswerta v základním rozvrhu. Třeboňský cyklus tuto scénu neobsahuje. Lnářský výjev oprostuje scénu od detailů a přidává postavu anděla mezi sv. Augustina a ženu, která se na něj obrací.

Ve středu kompozice sedmadvacátého obrazu *Řády, které žijí podle řehole sv. Augustina*³⁶ (obr. 34) je znázorněn sv. Augustin, obklopený zástupem řeholníků, představitelů řádů. Po pravé straně je kartuše s nápisem: „Illustrissim Dn Dn Joan / Wenceslaus Carolus S: R: J: / Comes Czernin de / Chudenitz F: F:“ (obr. 35). Na grafickém listu jsou představitelé řeholí podle sv. Augustina zobrazeni klečící a zahalení do světcova širokého pláště. Lnářský cyklus tento motiv nepřijímá, řádoví představení jsou zobrazeni stojící po obou stranách světce. Třeboňský cyklus připojil ke scéně navíc kříž s ukřižovaným Kristem.

K 27 obrazům s legendou ze života sv. Augustina byly původně připojeny ještě čtyři obrazy, visící původně ve lnářském klášterním refektáři a zpodobující *Pokoušení Krista na poušti*,³⁷ *Sv. Jana Křtitele, kázajícího na poušti*,³⁸ *Sv. Jeronýma, poustevníka*³⁹ a dvojici *Sv. Pavla a Antonína, první poustevníky*⁴⁰. Obrazy se rovněž dochovaly v klášteře a na empoře kostela sv. Tomáše.

35 Rozměry: v. 140,5 cm, š. 295 cm, š. rámu: 9 cm.

36 Rozměry: v. 125 cm, š. 274 cm, š. rámu 10,5 cm.

37 Po levé straně je zobrazen sedící Kristus se třemi anděly. Ve druhém plánu je situován Kristus s ďáblem, který jej pobízí, aby skočil ze skály. Na pozadí je průhled do krajiny s nízkým horizontem a zapadajícím sluncem. V levém rohu je minuskulní nápis: „Praenobilis/ ac Generosus Dom / inus Blasius / Lager: F F:“. Rozměry: v. 120 cm, š. 258 cm, š. rámu 11,5 cm. Alois MAJER (1923, 58) však uvádí křestní jméno donátora Václav.

38 V popředí je zobrazena frontálně stojící postava sv. Jana Křtitele. Je obestoupen lidmi, kteří naslouchají jeho kázání. V levém rohu je kartuše s nápisem: „Praenobilis ac Generos / Dn Zdenko Thomas / Tyrollar Capitaneus / Blatenensis / F:F:“. Rozměry: v. 125 cm, š. 262 cm, š. rámu 10,5 cm.

39 Výjev se odehrává v interiéru. Sv. Jeroným je zobrazen sedící u stolu, zapisující text do knihy. Sklání se k němu anděl. Vpravo je kartuše s minuskulním nápisem: „Praenobilis/ Virgo Maria/ Anna Theresia/ Hasin/ F: F:“. Rozměry: v. 125 cm, š. 262 cm.

40 Výjev je situován do jeskyně. Za stolem jsou usazeni světci, jeden z nich čte knihu. Přilétá havran, nesoucí v zobáku bochník chleba, v popředí je položena lebka. Po pravé straně minuskulní nápis: „Praenobilis/ ac Gen: Dns Wen./ ceslaus Adalbert / Benedka / F: F:“. Rozměry: v. 125 cm, š. 262 cm, š. rámu 10,5 cm.

► Obr. 34. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Řády, které žijí podle řehole sv. Augustina, 1699 (foto P. Havlík, 2014).

Obr. 35. Praha 1-Malá Strana, kostel sv. Tomáše, Jiří Matěj Nettl, Řády, které žijí podle řehole sv. Augustina, 1699, detail nápisu (foto P. Havlík, 2014).

Restaurování cyklu

První zmínka o restaurování obrazů, provedených technikou oleje na plátně, je obsažena v Majerově monografii. Zde se uvádí, že výjevy 1.–13. a 27. „přemaloval“ akademický malíř Karel Vaněk z Prahy, který tehdy působil v klášteře i kostele (MAJER 1923, 56). Druhým známým údajem je restaurování pláten malířem V. Holubem v roce 1943 (*sine* 1943, 327; TOMAN 1993, 193). Dle údaje P. Juana Provecho malby od té doby restaurovány nebyly. Lunety jsou dochovány s rámy, v několika případech bez nich. U pláten byla provedena rentoaláž, barevná vrstva je zkrakelovaná a na četných místech se vyskytují přemalby. Dřevo rámu je poškozeno červotočem.

Malířská osobnost Jiřího Matěje Nettla

Jiří Matěj Nettl se narodil 14. 2. 1660 v Blovicích, ke dni 10. 7. 1702 získal měšťanské právo v Plzni. Mezi Nettlovy nejvýznamnější zakázky z období, kdy je doložen vznik obrazového cyklu ze života sv. Augustina v Inářského konventu, patří především cyklus ze života sv. Mikuláše Tolentinského pro klášter bosých augustiniánů v Praze na Zderaze z let 1696–1698 a další zakázky pro Inářský konvent. Pro Lnáře zhotovil ještě 24 obrazů z cyklu Umučení Krista z roku 1702, sedm obrazů s tematikou christologickou a mariánskou. Zároveň též 12 krajinomaleb, osm portrétů členů augustiniánského řádu a také portréty hraběte Tomáše a Zuzany Černínových z Chudenic. Vzhledem k tomu, že v současnosti je i cyklus ze zderazského kláštera považován za neznámý (MELICHAROVÁ PANOCHOVÁ 2006, 539) a ze Inářského souboru, jehož součástí jsou i citované lunety s legendou ze života sv. Augustina, se dochovala jen část,⁴¹ jedná se v případě tohoto nově nalezeného lunetového cyklu o zásadní ojediněle zachovaný soubor, reprezentující malířovu tvorbu z doby konce 17. století. Malíř se svou temnosvitnou malbou představuje svébytnou recepci nizozemských grafických vzorů v českém barokním umění kolem roku 1700. Malíř zemřel v Plzni dne 17. 9. 1747.

Závěr

V kostele sv. Tomáše v Praze byl nalezen od doby 50. let 20. století až dosud neznámý soubor lunetových obrazů s legendou ze života sv. Augustina. Soubor je dílem plzeňského malíře Jiřího Matěje Nettla z roku 1699 a byl původně zhotoven pro ambit konventu ve Lnářích. Dílo vychází v základním rozsahu z grafické předlohy Nizozemce Schelte Bolswerta, vzniklé k roku 1624. Malíř však necituje výjevy doslovně, rozvíjí předlohu a doplňuje ji o nové scény, které se na rytinách nevyskytovaly.⁴² Tyto náměty jsou důležitým příspěvkem k ikonografii sv. Augustina barokních Čech. Ze základního srovnání vychází vzájemná tematická vazba obou souborů, Inářského i treboňského, včetně jejich vztahu ke společné grafické předloze.⁴³ Treboňský cyklus je v lepším

41 V klášteře u sv. Tomáše v Praze se dochoval z cyklu Umučení Páně od J. M. Nettla z roku 1702 ještě obraz Kristus před Kaifášem. Šest pláten z tohoto cyklu je zároveň do současnosti deponováno na zámku v Dubu u Prachatic. K nim naposledy ROZLIVKOVÁ 2009, 38, která určila i jejich náměty. Za uvedení informací ohledně souboru šesti pláten vděčím panu ing. Danielu Batagliovi (2014).

42 Jedná se celkem o čtyři výjevy ze světcova posmrtného působení: Sv. Augustin daruje svému ctiteli ostatek svého pravého palce; Sv. Augustin se zjevuje papeži a vybízí ho k chudobě; Anděl odevzdává neporušené srdce sv. Augustina v křišťálové skřínce Sigibertu, biskupu Lyonskému; Srdce sv. Augustina zázračnou mocí brání kacířům vstoupiti do chrámu, kdež bylo uloženo.

43 Treboňský cyklus necituje pouze osm výjevů, obsažených na Inářském obrazovém souboru.

stavu dochování, Inářský je bohužel narušen na své původní podobě četnými přemalbami. Co se týče zhodnocení vazby jednotlivých donátorů k obrazovému cyklu a ke klášteru, podle dochovaných obrazů a jejich nápisů lze kromě několika nesrovnalostí potvrdit Mayerův seznam dárců.⁴⁴ Bližší informace k vazbám členů významných šlechtických rodů k cyklu a klášteru snad přinese další, především archivně založené bádání.

LITERATURA

- sine* 1943 — *sine*: Barokní obrazy v klášteře ve Lnářích. Umění 15. Sborník pro českou výtvarnou práci, Jan Štenc (ed.), 1943–1944, 327.
- BUBEN 2007 — Milan M. BUBEN: Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích. III. díl, II. svazek. Žebravé řády. Praha 2007.
- COURCELLE/COURCELLE 1972 — Jeanne COURCELLE / Pierre COURCELLE: Iconographie de Saint Augustin. Les cycles du XVIe et du XVIIe siècle. Paris 1972.
- MAJER 1923 — Alois MAJER: Dějiny osady Lnářské. Lnáře 1923.
- MELICHAROVÁ PANOCHOVÁ 2006 — Ivana MELICHAROVÁ PANOCHOVÁ: Jiří Matěj Nettl. In: Nová encyklopedie českého výtvarného umění. Dodatky. Adéla Horová (ed.), Praha 2006.
- OURODOVÁ HRONKOVÁ 2011 — Ludmila OURODOVÁ HRONKOVÁ: Světecké obrazové cykly na jihu Čech. České Budějovice 2011.
- ROBELS 1996 — Hella ROBELS: Schelte a Bolswert. In: The Dictionary of art 4 (Biardeau-Brüggemann). Jane Turner (ed.), London-New York 1996, 282.
- ROZLIVKOVÁ 2009 — Anna ROZLIVKOVÁ: Cyklus lunetových obrazů s výjevem z legendy sv. Augustina v Třeboni. Bakalářská diplomová práce, Brno 2009. Uloženo: Masarykova univerzita, Filosofická fakulta, Seminář dějin umění.
- SKŘIVÁNEK 2009 — František SKŘIVÁNEK: Klášter bosých augustiniánů ve Lnářích. Praha-Roma 2009.
- SKŘIVÁNEK on-line — František SKŘIVÁNEK: Klášter bosých augustiniánů ve Lnářích. In: <http://www.pllnare.cz/historie_klastera.htm> (dne 28. 1. 2014).
- ŠMILAUEROVÁ 2011 — Adéla ŠMILAUEROVÁ: Konvent bosých augustiniánů ve Lnářích. Jeho dějepisci a jeho stavební a umělecký vývoj, 1684–1745. Diplomová práce, Praha 2011. Uloženo: Univerzita Karlova v Praze, Filosofická fakulta, Katedra pomocných věd historických a archivního studia.
- TOMAN 1993 — Prokop TOMAN: Nový slovník československých výtvarných umělců 2 (L–Ž). Ostrava 1993 (reprint).
- VLČEK/SOMMER/FOLTÝN 1997 — Pavel VLČEK / Petr SOMMER / Dušan FOLTÝN: Encyklopedie českých klášterů. Praha 1997.

ZUSAMMENFASSUNG

DER BERICHT VOM AUFFINDEN DES VERSCHOLLENEN ZYKLUS VON LÜNETTENBILDERN MIT SZENEN AUS DEM LEBEN DES HL. AUGUSTINUS IN DER ST. THOMASKIRCHE IN PRAG

Der Zyklus der Lünetten- (Halbkreis-) Bilder mit Szenen aus dem Leben des hl. Augustinus wurde 1699 vom Maler Georg Matthäus Nettl (1660-1747) unter Prior P. Vitalis von hl. Kilianus als Ausschmückung des Erdgeschosses und Refektoriums des Augustiner-Barfüßerklosters in Lnáře (Schlüsselburg, Bez. Strakonice) geschaffen. Nach 1950, als das Kloster offiziell aufgehoben worden war, die Bilder waren in der Pfarre in Český Brod (Böhmisches Brod) deponiert. In den 1990er Jahren wurden sie nachfolgend in das Augustiner Eremitenklöster in Prag-Kleinseite überführt, wo sie sich bis heute in Aufbewahrung befinden. Das Ensemble wird zum J. 1943 im Zusammenhang mit seiner letzten Restaurierung erwähnt. In der gegenwärtigen Literatur wird es für verschollen gehalten. Das Ensemble wurde neu aufgefunden und identifiziert im Kloster zum hl. Thomas in Prag bei der Inventarisierung des Mobiliars, die im Rahmen der Erfüllung der Agenda des Integrierten Systems des Schutzes des beweglichen Kulturerbes durchgeführt wird. Es handelt sich um 31 Blätter, von denen im Kloster zum hl. Thomas 29 Stück erhalten sind. Sie sind formal an die Vorlage des Antwerpener Stechers Schelte Bolswert gebunden. Die Szenen sind aber mit Invention aufgefasst, die Bilder enthalten die Durchblicke in die Landschaft, die Bildfläche ist vom Detail befreit. Einen thematisch vergleichbaren Zyklus der Lünettengemälde stellt das Ensemble von 27 Bildern aus dem Augustinerkloster in Třeboň (Wittingau) dar, das vor 1708 entstand.

Abb. 1. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Taufe d. hl. Augustinus, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 2. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Taufe d. hl. Augustinus, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 3. Schelte Bolswert, Taufe d. hl. Augustinus, 1624 (Repro in: COURCELLE/COURCELLE 1972).

Abb. 4. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Augustinus wird vom hl. Simplicianus mit Ordensgewand bekleidet, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 5. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Augustinus wird vom hl. Simplicianus mit Ordensgewand bekleidet, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

44 U prvních dvou výjevů citoval Mayer prohozené donátory, u výjevu č. 25 je uveden chybně Tadeáš hrabě Černín z Chudenic, u výjevu č. 28 chybně Václav Lager.

Abb. 6. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Augustinus wird von einem Engel an der Meeresküste für das Grübeln von der Allerheiligsten Dreifaltigkeit ermahnt, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 7. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Augustinus wird von einem Engel an der Meeresküste für das Grübeln von der Allerheiligsten Dreifaltigkeit ermahnt, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 8. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus heilt Innocentius mittels seiner Gebete, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 9. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus heilt Innocentius mittels seiner Gebete, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 10. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Augustinus wird gegen seinen Willen zum Priester geweiht, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 11. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Augustinus wird gegen seinen Willen zum Priester geweiht, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 12. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus überreicht den Mitbrüdern die Ordensregel, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 13. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus überreicht den Mitbrüdern die Ordensregel, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 14. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus nimmt die Bischofsweihe auf, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 15. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus nimmt die Bischofsweihe auf, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 16. Schelte Bolswert, Hl. Augustinus zum Bischof geweiht, 1624 (Repro in: COURCELLE/COURCELLE 1972).

Abb. 17. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus empfiehlt sich der Wunde an Seite Christi und den Brüsten Mariens, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 18. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus empfiehlt sich der Wunde an Seite Christi und den Brüsten Mariens, 1699, Detail der Inschrift (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 19. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus überlegt vom Mysterium der Allerheiligsten Dreifaltigkeit, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 20. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus überlegt vom Mysterium der Allerheiligsten Dreifaltigkeit, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 21. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus heilt einen Kranken durch Händeanlegen, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 22. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus heilt einen Kranken durch Händeanlegen, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 23. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Nach Zusage von hl. Augustinus werden 40 Pilger aus den transalpinen Ländern wieder gesund, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 24. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Nach Zusage von hl. Augustinus werden 40 Pilger aus den transalpinen Ländern wieder gesund, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 25. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus überreicht seinem Ver ehrer eine Reliquie seines rechten Daumens, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 26. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus überreicht seinem Ver ehrer eine Reliquie seines rechten Daumens, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 27. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus erscheint dem Papst und fordert ihn zur Armut auf, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 28. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Hl. Augustinus erscheint dem Papst und fordert ihn zur Armut auf, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 29. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Das Herz d. hl. Augustinus hindert mit Wunderkraft den Ketzern die Kirche zu betreten, in der es aufbewahrt wird, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 30. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Das Herz d. hl. Augustinus hindert mit Wunderkraft den Ketzern die Kirche zu betreten, wo es aufbewahrt wird, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 31. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Der Sieg nach Zusage d. hl. Augusti nus, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 32. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Der Sieg nach Zusage d. hl. Augusti nus, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 33. Schelte Bolswert, Der Sieg nach Zusage d. hl. Augustinus, 1624 (Repro in: COURCELLE/COURCELLE 1972).

Abb. 34. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Die Orden, die der Regel d. hl. Augus tinus gemäß leben, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Abb. 35. Prag 1-Kleinseite, St. Thomaskirche, Georg Matthäus Nettl, Die Orden, die der Regel d. hl. Augus tinus gemäß leben, Detail der Inschrift, 1699 (Foto P. Havlík, 2014).

Übersetzung von Jindřich Noll

Příspěvek vznikl v rámci výzkumné činnosti NPÚ a byl financován z rozpočtu NPÚ.

Mgr. Hana ČERNÁ
NPÚ ÚOP HMP
Na Perštýně 12/356, 110 00 Praha 1
cerna@praha.npu.cz